

sik kiváló becsünek, s így jutalomra méltónak találtatott. A pályadíjat nyert mű szerzője, mint az a jelíges levél felbontása után kitünt, Borbély Sámuel, zilahi állami tanítóképző tanár.“

Örömmel jelezzük a jeles tanár, hitbéli afiának e kitünését, a tan-könyv-irodalom terén, és a kivivott sikerért melegen üdvözljük.

## K Ü L Ö N F É L É K .

„**A vallási rationalismus az Egyesült-Államokban**“ című kitünő dolgozatra, melylyel e füzetünket megnyitjuk, különösen felhívjuk olvasóink figyelmét. Az amerikai unitarismusról alaposabb tanulmány ily rövid és szabatos formában aligha jelent meg. S értékét emeli az a körülmény, hogy írója az unitariusok körén kívül álló egyéniség.

**Kelemen Benő** temetésén, mely f. évi jun. 5-én ment végbe Szucságban, nagyszámu közönség jelent meg. Szucságból és a szomszéd helységekből ott volt az értelmiség javarésze, Kolozsvárról az unitarius tanári kar teljes számban és az unitarius collegium ifjuságának egy nagy része és más tisztelői az elhunynak. Koporsójára a család, a tanuló ifjuság s barátai és tisztelői koszorúkat tettek. Az egyházi szertartást, az ifj. dalkör éneke után, főt. Ferencz József püspök úr végezte egy remek nivü beszéddel, mely méltó tolmácsolása volt ugy az idvezült érdemeinek, mint a közönség fájdalmas részvételének. A megboldogult tetemeit szép érzekoporsóban tanulók vitték a családi sirkertbe végnyugalomra.

**Püspöki vizsgálat.** Főt. Ferencz József püspök úr a mult év őszén a torda-aranyoskörü ekklesiának vizsgálatát, teendőik halmaza miatt, nem fejezhetvén be, f. évi jun. 3-án ismét kiszállott a nevezett körbe Mózes András, kolozsvári lelkész kíséretében, a püspöki vizsgáló székhez csatlakozván körü jegyző Csegezi László, bágyoni lelkész is. A főt. püspök úr legelőször Komjátszeget szerencseltette főpásztori látogatásával, hol megillető ünnepélyességgel fogadták. De alig végező be itt a vizsgálatot, Kelemen Benőnek hirtelen közbejött halála hazaszólitotta, miért is útját csak a következő vasárnap, jun. 10-én, folytathatá. Ez alkalommal, a mint tudósitanak, a még hátralevő Túr és Szind községeket látogatta meg. Túr-ban, hol már 40 év óta nem volt püspöki visitatio, határtalan örömmel üdvözlötték. Egész az 1/2 órányira eső „Hármas“ helységig ment elébe Halmágyi Károly lelkészszel a túri értelmiség, felekezetkülönbség nélkül ; a falu határán diszkapu volt felállitva s mindkét helyen lelkes üdvözlő beszédek mondattak. Megérkezés után itt is, mint Komjátszegezen, Mózes András lelkész tartott lelkesült előadással szép egyházi beszédet. A főtiszt. püspök ur ezután a „békesség“ és „szeretet“ apostoli szavaival üdvözlé az ekklesiát, mély hatást téve a jelenvoltakra. A hivatalos munkát elvégezvén, a turiak vendégszeretetének élvezése után, nagyszámu kísérelőktől követve, másnap Szind községbe ment, hol Szatmári Mózes lelkész és a hívek részéről hasonló ünnepélyes és lelkesült fogadtatásban részesült. Innen junius 12-én, a közvetlenül püspöki visitatio alatt levő Tordát is utjába ejtette a főt.

püspök ur. Tordán Albert János, lelkipásztor üdvözölte a szép számmal megjelent közönség harsány-éljenzései között. A főt. ur mintegy három napot szentelt ez eklézsiának, melyek alatt egyházunknak e fontos helyet foglaló gyülekezet érdekében sok hasznos intézkedés tétetett. A püspök ur tiszteletére Szigethy Sándor polgármester, egyh. gondnok és Veress Dénes alispán vendégszerető házánál fényes ebédek voltak, fűszerrezve kedélyben és szellemben gazdag pohárköszöntőkkel. Székhelyére június 16-án érkezett vissza. E látogatással már két egyházkör vizsgálata fejeztetett be. Erőt és egészséget kívánunk, a többi egyházkörök látogatására is, mert magunk is úgy vagyunk meggyőződve, hogy a püspöki vizsgálatok a gyülekezeteknek nemcsak szellemi, hanem szervezeti életére is igen jelentékeny befolyást gyakorolnak.

**Kőváry László**, jeles történetirót, kolozsvári collegiumunk egyik felügyelő gondnokát a Magyar T. Akadémia idei közgyűlésén nagy szótöbbséggel l. tagnak választotta meg. Hogy ha az akadémiai tagság nem a jövő előlegezése, hanem, a mint kellene, hogy minden esetben legyen, a felmutatott irodalmi munkásságnak, érdemnek kitüntető jutalma, Kőváry László, akadémiai taggá való választatását kiérdemelte oly mértékben, a hogy azt kevés író érdemelheti ki. Már egy magában „Erdély történelme, (1859).“ czimű jeles műve elég minősítés lett volna a taggá választásra, hátha még ehhez hozzá vesszük, 1848—9-ről s a magyar családok viseletéről és szokásairól a nemzeti fejedelmek alatt s Erdély építészeti emlékeiről írott, s több más munkáit, és a tisztult ízlést és műformát, melylyel azok irva vannak, valóban a legnagyobb örömnünknek kell hogy kifejezést adjunk, hogy a méltánylás irodalmi működése iránt most az Akadémiában oly szép módon nyilvánult. És a midőn ezt tesszük, egyszersmind kívánjuk, hogy az Isten a magyar történelmi irodalomnak hasznára és mindnyájunk örömére sokáig éltesse!

**Emlékünnepély.** Főiskolánkban Kolozsvárt f. évi jun. 24-én, a Jóltevők emlékére lélekemelő ünnepély tartatott. A jóltevők arcképeivel és zöld koszorúkkal díszesített nagy termet a szépszámu közönség egészen megtöltötte. Az ünnepély az ifj. dalkör énekével vette kezdetét, mely után Kőváry László, isk. felügyelő gondnok mondott alkalmi megnyitó beszédet az ünnepély keletkezését, történetét és célját fejtegetve. Erre Fazakas Lajos papnövendék emlékbeszédben szólott meghatóan az unitárius egyház és iskola nagy jóltevőiről. Az ünnepélynek középpontját Kovács János igazgató-tanárnak „Richmond Anna emlékezete“ czimű felolvasása tette. Felolvasó érdekesen tüntette föl e jeles amerikai nő szép jellemét, melynek vonásai: háziasság, finom, miveltségekkel és maradandó emlékü tettekben nyilatkozó hitbuzgóság voltak. A közönség mindvégig figyelemmel hallgatta, és tetszéssel kísérte az érdekes felolvasást. Alkalmi költeményt szavalt Nagy Samu, VI. gymn. oszt. tanuló. Az ünnepélyt Kőváry László, isk. felügyelő gondnoknak rövid, de magas gondolatkörbe szállt beszéde zárta be, melyben a mult fényírásából igéretteljes jövőnek látta biztató világát.

**Az erdélyi ev. ref. egyh. kerület** idei közgyűlését május hó 16—20 napjain tartotta meg Kolozsvárt. Egyéb tárgyak között hosszas vitára adott alkalmat az országos segély-alap életbeléptetésének kér-

dése, s különösen az, hogy a segélyalapi pénzek beszédeseért a presbyterium, vagy a pap legyen-e felelős. Végül az a javaslat fogadtatott el, hogy a pénz beszédése a presbyterium kötelességévé tétessék s ezért a lelkész is felelős legyen. A közgyűlésen intézkedés tétetett a zsinati törvények életbeléptésére is, a törvények egy kodifikáló bizottságnak adatván át, mely munkálatát a jövő évi közgyűlésre lesz beterveztendő. A közgyűlésnek méltó záradéka volt az új papok felszentelése, mely alkalommal Sándor János, miriszlói lelkész s nagyenyedi egyházmegyei főjegyző tartott egy tanultságra és szónoki erőre valló szép egyházi beszédet. Utánna Nagy Péter püspök hallatta az ő hatalmas szavát az ifjú lelkészek kibocsátásánál.

**A brit és külföldi unitarius társulat** közgyűlése az idén is fényesen sikerült. A tagok az ország különböző részeiből nagy számmal jelentek meg Londonban. Terünk szűk volta nem engedi, hogy e közgyűlésről részletesebb leírást adjunk. S így csak azt említjük meg, hogy a legnagyobb érdeklődést az unitarismusnak a munkások tálalók közt terjesztése keltette, melyre a társulat, az eddigi sikertől bátorítva, határozottabb lépéseket fog tenni, hogy megmutassa, hogy az unitarismus nemcsak a mivelteknek, hanem a népnek is lehet vallása. A társulat évi bevétele tett 57,210 frtot; kiadása 55,740 frot.

**Főiskolánkban** az évi zárvizsgálatok jun. 18—27 napjain szép sikerrel folytak le. Örömmel győződünk meg e vizsgálatokból is ifjaink komoly törekvéséről, melylyel feladatuknak megfelelni igyekeztek. S különösen ki kell emelnünk azt az általános sikert, melyet az angol nyelvtani pályázaton a pályázók felmutattak. Főlemlítjük még, hogy Mltsgs. Petrichevich Horváth Kálmán ur, áldozatkész isk. felügyelő-gondnok az idén is tekintélyes összeget (115 frtot) adott a tanulásban és magaviseletben kitűnőbb ifjak jutalmazására, mely összeg, adó szándéka szerint, felekezetkülönbségre való tekintet nélkül osztatott ki az arra érdemes tanulók közt.

**Gyászhirek.** Kelemen Benő elhunytáról itt közöljük a gyászjelentéseket is, melyeket az Egyh. képv. Tanács és a család adtak ki: Az unitariusok E. K. Tanácsa a vallásközönség nevében fájdalommal jelenti, hogy nagy-ernyei *Kelemen Benő* az E. K. Tanács tagja s a kolozs-dobokai egyházi kör gondnoka, a vallásközönség és tanintézetei áldozatkész pártolója és jóltevője a mai nap, élete 92. évében áldásos munkában gazdag életét bevégezte. Legyen áldott az ő emléke mi közöttünk! Kolozsvárt, Junius 3-án 1883. — Felső-Csernátoni Bod Katalin, özv. Kelemen Benóné a maga, leányai: Kelemen Polixena, özvegy Zathureczki Gedeonné s gyermekei: Albert, ennek neje és gyermekeik; Gizella, törvényszéki bíró Ürlei Béláné, férje és gyermekeik; Mária, honvéd főhadnagy Dindár Istvánné és férje, István; Kelemen Katalin. nyug. honvéd ezredes Szigethi Miklósné, férje s gyermekeik: Miklós és Izabella; továbbá Kelemen Elek az elhunyt testvérének gyermeke s ennek testvérei és családjaik, valamint a többi rokonok nevében a legmélyebb fájdalommal jelenti, hogy forrón szeretett férje, az illetők édes atyja, nagy- és dédatyja, ipja, nagybátyja és rokona Nagy-Ernye *Kelemen Benő* folyó évi junius hó 3-án reggeli 7 órakor, életének 92-ik, boldog házasságuknak 55-ik évében végelgyengülésben megszűnt élni. A mily ritka és

hosszu, ép oly szép és nemes élet roskadt a sirba az idvezült halálával. Csaknem egy évszázad látott ő feje felett elrepülni az élet és történet ezer változataival, míg önmaga mind halálig változatlan maradt vasszorgalmában, aranytiszta jellemében, háza és családja, hazája és egyháza, a közügy és szent érdekek, rokonai és barátai iránti szeretetében, azoknak érdekében kifejtett buzgalmában, munkásságában és áldozatkészségében. S ha a hosszú élet ékes korona, azt halandó méltóbban nem viselte, mint a tetteiben is halhatatlanná lett s méltóan meg nem gyászolható nemes halott. Béke porain! áldás emléké! Az idvezültnak földi része f. évi június hó 5-én d. u. 4 órakor fog szucsági birtokán a szokott egyházi szertartással saját családi sirkertjében örök nyugalomra elhelyeztetni. Szucságban, június 4-én 1883. — Veress György, hites ügyvéd, egyháztanácsos, folyó évi máj. 6-án élete 75-ik, boldog házassága 44-ik évében meghalt szivszélhűdés következtében Árkoson. Az elhunyt tekintélyes állást foglalt el abban a körben, a hol működött s sirjába ismerősei mély részvéte kísérte. — Dr. Bartók Zsigmond ó-radnai orvos s egyh. tanácsos érzékeny veszteséget szenvedett fia Zoltán halálában, ki 23-ik évében sorvasztó betegségnek esett áldozatul, magával vive anynyi szép reményt. — Zoltáni Zoltán Gábor, egyháztanácsos, ügyvéd, életének 77-ik, boldog házasságának 38-ik évében f. évi jun. 12-én jobblétre szenderült. Utóbbi időben szék városának volt köztisztvisletben álló tiszti ügyésze s árvaszéki bírása. Temetése Csomafáján nagy részvét közt ment végbe.

### A szerkesztőség postája.

Schwartz Károly A. úrnak. Pozsony. A pártoló-díjt még az év elején pontosan vettük, s neve csakis vétségéből maradt ki a közlöttek sorából. Fogadja szives üdvözetünk.

## ARANYKÖNYV.

**A Budapesten alapítandó unitárius rendes lelkészi állomásra, s állandó imaházra tett kegyes adományok:**

### XV. Közlemény.

N. Kővári László, m. akadémiai levelező tag ur harmad izben 10 frt. Méltóságos özv. Gálfalvy Imréné Molnár Sándor ügyvéd ur által beküldött 50 frtot.

T. Bachó Viktor és neje Vittig Anna Szegeden, a 145. sz. gyűjtőívén, évenkint 1882-től fizetendőleg 20 forint.

T. Kővári Mihály ügyvéd ur Kolozsvártt, a 323. sz. gyűjtőívén 50 forint.

T. Ballók Károly kir. járásbíró urtól Csáki Gorbó, a 311. sz. iven 5 forint.

N. Fülöp Kálmán ur Vaja a 260. sz. gyűjtőívén 10 frt.